

שנה"ל תשע"ח

הפקולטה למדעי החברה
בית הספר למדע מדינה ממשל ויחב"ל
סמסטר ב'

מדיניות ומדינאות מעשית ד"ר יבגני קלאובר

הקורס נועד להפגיש את הסטודנטים עם חוקרי מדיניות ומעצבי מדיניות בכירים (בעבר ובהווה) בתחומים שונים בחיי המדינה. הפגישות יוקדשו להרצאות תיאורטיות לחקר מדיניות ומדינאות ובעיקר להרצאות אורח מפיהם של אישים בעלי ניסיון מעשי בקביעת מדיניות ברמה הלאומית (כולל פוליטיקאים, פקידים בכירים ואנשי ביטחון), שממלאים/מילאו תפקידים מרכזיים בשטח הצבאי והמודיעיני, במשק ובכלכלה, במשפט, בנושאי חברה וחינוך, מנהל ציבורי, ומדיניות החוץ והדיפלומטיה.

מידע כללי

1031-3102-01 ד"ר יבגני קלאובר שיעור נפתלי 201 ב' 14:00-16:00

שעות קבלה ודוא"ל

ד"ר יבגני קלאובר ב' 13:00-14:00 נפתלי 531 klaubere@post.tau.ac.il
גב' שירלי לפן ב' 16:00-17:00 נפתלי 533 shirley004@msn.com

חובות הקורס

נוכחות – חובה!	תנאי לקבלת ציון בקורס
הצעת מדיניות (בזוגות)	30%
בחינה סופית (50 שאלות רב-בררתיות)	70%
סה"כ:	100%

נוכחות

חלה חובת הגעה והשתתפות פעילה בדיונים שיערכו בכיתה. סטודנט שלא ייקח חלק ב-10 שיעורים לפחות לא יהיה זכאי לקבל ציון בקורס. נוכחות תיבדק בתחילת כל שיעור על-ידי צוות ההוראה; לפיכך מומלץ להגיע לשיעור לפחות 15 דקות לפני תחילתו, על-מנת להירשם. הכניסה לשיעור בזמן בלבד. לא תתאפשר כניסה באיחור.

אתר הקורס

<http://moodle.tau.ac.il>

סדר ההרצאות¹

תאריך	הרצאה	נושא	אורחים/ות
05/03/2018	הרצאה מס' 1	האם על שר הביטחון להתקשר לקרמלין אחרי התקרית עם האיראנים? הצעה למדינאות מעשית	ד"ר יבגני קלאובר, בית הספר לממשל, מדע מדינה ויחב"ל, אוניברסיטת תל-אביב
12/03/2018	הרצאה מס' 2	מדיניות העישון בישראל	מר חיים גבע הספיל, המחלקה לחינוך וקידום בריאות, משרד הבריאות
19/03/2018	הרצאה מס' 3	ממשלות ישראל לדורותיהן – החלטות חכמות והחלטות מטופשות	פרופ' דני קורן, LSE - London School of Economics and Political Science
09/04/2018	הרצאה מס' 4	מדיניות שוק ההון	עו"ד כנרת רצון פיקובסקי, אונ' תל אביב, להב, הכשרת דירקטורים ואתיקה בשוק ההון
16/04/2018	הרצאה מס' 5	מדיניות החלל בישראל	ד"ר דגנית פייקובסקי, אוניברסיטת תל-אביב
23/04/2018	הרצאה מס' 6	עבודה במהלך הלימודים	ד"ר נעם גרובר, חוקר בכיר, המועצה הלאומית לכלכלה
30/04/2018	הרצאה מס' 7	מדיניות האכיפה בישראל	פרופ' מיכל טמיר, המרכז האקדמי שערי מדע ומשפט
07/05/2018	הרצאה מס' 8	מדיניות האנרגיה בישראל	מר אמנון פורטוגלי, חוקר מדיניות הגז בישראל, מכון ון-לייר
14/05/2018	הרצאה מס' 9	מנהיגים: עשייה פוליטית	ד"ר אורית גלילי צוקר, חוקרת תקשורת פוליטית ויועצת אסטרטגית לשעבר של יו"ר הליכוד
22/05/2018	הרצאה מס' 10	מדיניות הרגולציה בתקשורת	עו"ד אסף וינר, עמית מחקר, מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים, אוניברסיטת תל-אביב
28/05/2018	הרצאה מס' 11	מדיניות החינוך	פרופ' יולי תמיר, נשיאת מכללת שנקר
04/06/2018	הרצאה מס' 12	איך להכשיר את מנהיגי הקהילות השונות בישראל לחיבורים פורצי דרך ביניהן?	מר רועי מקלר, ראש החממה לחדשנות חברתית קולאב, הפדרציה היהודית של ניו יורק
11/06/2018	הרצאה מס' 13	מדיניות ההשכלה הגבוהה בישראל	מר אהוד אור, סמנכ"ל לתכנון אסטרטגי ולשיווק, אוניברסיטת תל-אביב
05/07/2018 09:00	בחינה, מועד א'		
09/08/2018 09:00	בחינה, מועד ב'		

¹ הפריטים הביבליוגרפיים הנדרשים לכל הרצאה עשויים להשתנות במהלך הסמסטר.

1. (05/03/2018) מבוא למדיניות ומדינאות מעשית? האם על שר הביטחון להתקשר לקרמלין אחרי התקרית עם האיראנים? הצעה למדינאות מעשית - ד"ר יבגני קלאובר

"הקרמלין בהנהגתו הסמכותנית של ולדימיר פוטין מאיים על שלומן וביטחונן של אירופה וארצות הברית. אדוארד לוקאס, מבכירי המומחים לנעשה במזרח אירופה וכתב ותיק של השבועון רב היוקרה אקונומיסט, מנסה להזעיק את ראשי השלטון במערב ולהתריע מפני סכנתה של מלחמה קרה חדשה, שמחוללת הנהגה תוקפנית ואלימה של ראשי הק.ג.ב. לשעבר המנהלים את ענייניה של רוסיה היום. המדינה שהיתה פושטת יד לאחר קריסת הקומוניזם מנסה בעזרת אוצרות הגז והנפט שברשותה לבסס מאחזים לשלטונה ולשאיפות ההתפשטות שלה. השלטון החדש אינו מהסס להשתיק באלימות ובהרג מתנגדים מבית ולשחד כל קול של ביקורת מבחוץ. ההתנהגות האימפריאלית התוקפנית של רוסיה, מספר לוקאס, נחשפה במלוא סכנתה לשלום העולם בפלישת צבאה לגיאורגיה לפני כשנה. עוצמתה הכלכלית וכניעותה של האוכלוסייה התומכת בשאיפות הלאומניות של ראשי המשטר מסייעות לוולד ימיר פוטין לנהל את כוונות ההפרד-ומשול שלו באירופה" (לוקאס 2008).

במפגש זה נדבר על יחסי רוסיה-ישראל.

קריאת חובה:

- אדוארד לוקאס (2009) המלחמה הקרה החדשה: כיצד מאיים הקרמלים על רוסיה ועל המערב, אפקים.

קריאה מומלצת:

- Steven Fish. 2017. "What Is Putinism?" *Journal of Democracy*. 28, no. 4: 61-75, the link is [here](#) (also on Moodle).
- Margaret Vice, "Russians Remain Confident in Putin's Global Leadership," *Pew Research Center*, 20 June 2017, the link is [here](#) (also on Moodle).
- Rutland, P. (2017). Trump, Putin, and the Future of US-Russian Relations. *Slavic Review*, 76 (S1), S41-S56, the link is [here](#) (also on Moodle).

מושגים לבחינה:

- ❖ דמוקרטיה ריבונית
- ❖ תרבות פוליטית של "יד חזקה"
- ❖ המלחמה הקרה החדשה
- ❖ פוטיניזם
- ❖ עליית פוטין לשלטון: כיצד השתלט הק.ג.ב. על רוסיה

2. **מהי מדינאות ומהי מדיניות מעשית – מתיאוריה פוליטית לפרקטיקה – מר חיים גבע הספיל**

"תעשיית הטבק היא תעשייה חובקת עולם, הנשלטת על ידי מספר מצומצם מאוד של חברות. מדינות העולם הן סימנים על מפת המשחק של התעשייה, שווקים מקומיים המדורגים בהתאם לכדאיות ההשקעה בהם. הרווחים של תעשיית הטבק הם בקנה מידה של התוצר המקומי הגולמי המשותף של למעלה מ-32 המדינות העניות בעולם יחד. בשנים האחרונות תעשיית הטבק מאיימת על ואף תובעת מדינות הנוקטות במדיניות מתקדמת למאבק בעישון, בין אם תביעה ישירה כגון תביעת חברת פיליפ מוריס נגד אורוגוואי ובין אם בעקיפין דרך הפעלת מדינות אחרות, כגון תביעה נגד אוסטרליה בגין פגיעה בהסכמי סחר בכך שקבעה חובת עיצוב אחיד לחפיסות סיגריות ללא סימני מיתוג ולוגו, שהוגשה באמצעות המדינות קובה, הרפובליקה הדומיניקנית, הונדורס, אינדונזיה ואוקראינה. כאן המקום להזכיר שגם בישראל, במהלך הליך החקיקה בכנסת שעסק בחפיסות אחידות, שכל מטרתו לשפר ולקדם את בריאות הציבור בישראל, הופעלו לחצים על משרדי ממשלה ועל הכנסת מצד מדינות זרות – בראשן מממשלת ניקרגואה והרפובליקה הדומיניקנית - ששלחו מכתבים רצופי אי דיוקים בלשון המעטה, לצורך סיכול הליכי החקיקה. מיותר לציין שלממשלת ניקרגואה ולרפובליקה הדומיניקנית אין פעילות מסחר עם ישראל בתחום הטבק, כך שגם אם החקיקה היתה מאושרת, מדינות אלו לא היו נפגעות מכך כלל." (דו"ח שר הבריאות על עישון בישראל, 2014 עמ' 1-2).

במפגש זה, תידון מדיניות העישון בישראל תוך בפרספקטיבה השוואתית.

קריאת חובה:

- Rosen, Laura J, and Peled-Raz, Maya. 2015. Tobacco Policy in Israel: 1948–2014 and Beyond. *BioMed Central Ltd.*
- דו"ח שר הבריאות על עישון בישראל (2014), פרק ה': פסיקה וחקיקה בנושא העישון

קריאה מומלצת:

- וגשל, הדי (2002) *סקירה בנושא עישון בכתי סוהר*, היחידה לשירותי מידע, המשרד לביטחון הפנים
- ברנר-אילן, יעל (2013) *חוק איסור עישון במקומות עבודה – השפעות על מעסיקים, מעשנים ולא מעשנים*, המרכז לחקר מדיניות, כלכלה וניהול
- Geurts, Theu (2015) *Public Policy Making - The 21st Century Perspective*, Be Informed
- Ross, Hana, and Frank J. Chaloupka. 2003. "The Effect of Cigarette Prices on Youth Smoking." *Health Economics* 12 (3): 217-230.

מושגים לבחינה

- ❖ "עישון מיד שלישית"
- ❖ "אכיפה אזרחית"
- ❖ הפחתת סיכון/ Harm Reduction
- ❖ "גישת 'סוף המשחק'"
- ❖ הערכת מדיניות העישון

3. **ממשלות ישראל לדורותיהן: החלטות חכמות והחלטות מטופשות – פרופ' דני קורן** (19/03/2018)

לא רבים מודעים לכך שההחלטה להכריז על הקמת מדינת ישראל התקבלה ברוב זעום של שישה נגד ארבעה, בעיצומו של הקרב הנואש על גוש עציון, מול לחץ אמריקאי כבד וכאשר שלושה מחברי מנהלת העם נעדרים. האם ההחלטה היתה משתנה אילו הם השתתפו בהצבעה? מתי - והאם - היתה קמה המדינה אילו היה רוב למתנגדים? איך קרה שהממשלה אישרה סוף-סוף להעלות את עצמותיו של זאב ז'בוטינסקי ב-1964? כיצד קרה שגבולות ירושלים הורחבו, ושוב הורחבו ב-1967, ובלעז כפרים ומחנות פליטים ושדה תעופה? מדוע הוחלט - בניגוד לכל חוות הדעת וההמלצות - לנסות לחסל את חאלד משעל ברב עמון? בשלושים פרקיו של ספר מקורי ומרתק זה סוקרים עו"ד יחיאל (חיליק) גוטמן ופרופ' דני קורן החלטות שונות שהתקבלו על ידי ממשלות ישראל, מקום המדינה ועד סוף העשור הראשון של המאה ה-21, ובוחנים אם ההחלטות שהתקבלו והשפיעו על כולנו - לעתים לטובה ולא אחת לרעה - היו נחוצות או מיותרות, טובות או גרועות, חכמות או מטופשות - בזמן שבהן התקבלו ובראי הזמן. הכניסה לקרביים של ההחלטות הללו ממחישה כיצד מושפעים שיקולים לאומיים מאינטרסים אישיים ופוליטיים, וגם עד כמה חשובים תבונתם, ניסיונם, ערכיהם ואישיותם של מקבלי ההחלטות. ההתלבטות, ההתנהלות, השיקולים והמניעים הסמויים של מקבלי ההחלטות מספקים חומר למחשבה לגבי ההכרעות הגורליות שמנהיגינו מקבלים עבורנו.

חובת קריאה:

- דני קורן (2017) *ממשלות ישראל לדורותיהן: החלטות חכמות והחלטות מטופשות*, ראשון לציון: ידיעות אחרונות - ספרי חמד, פרק 25, פרק 27 (סרוקים באתר).

קריאה מומלצת:

- Dan Korn (2010) *The Presidentialization of Politics: The Power and Constraints of the Israeli Prime Minister*, *The Institute of Israeli Studies*.

4. **מדיניות שוק ההון – עו"ד כנרת רצון פיקובסקי** (09/04/2018)

"תאונה למי שואל ארציאלי הבן, תאונה למדינה עונה השוטר המסכן. הבורסה נפלה, אנשים קופצים מהגג, גם משיח קפץ והודיעו שהוא נהרג...". שוק ההון העולמי והמקומי עובר תהפוכות מדי מספר שנים, ויש לכך השפעה במישרין ובעקיפין על כל אחד מאזרחי ישראל. האם יכולה להתרחש שוב מפולת בבורסה כמו זו שהתרחשה ב-1929, 1983 וב-2008? מי אמור להגן על האינטרס של ציבור המשקיעים והאם ציבור זה הוא הומוגני וזקוק להגנה? האם פיתוח ניירות ערך אקזוטיים ושיטות מסחר אלגוריתמיים ממוחשבים מייתרים הלכה למעשה את האדם בשוק ההון והאם יתכן ומדובר בכלל בתרמית עולמית?

קריאת חובה:

- ע"פ 2910/94 ארנסט יפת נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2)221, סעיפים 39-43.

קריאה מומלצת:

- קישורית לאתר רשות ניירות ערך, [כאן](#).

- קישורית לאתר הבורסה לניירות ערך בתל אביב, [כאן](#).

מושגים לבחינה:

- ❖ משבר המניות הבנקאיות, 1983
- ❖ תפקידה של רשות ניירות ערך בישראל
- ❖ הבורסה לניירות ערך
- ❖ שימוש במידע פנים ותרמית בניירות ערך
- ❖ אלגו טריידינג
- ❖ גיוס המונים
- ❖ מטבעות דיגיטליים

5. **מדיניות החלל בישראל – ד"ר דגנית פייקובסקי (16/04/2018)**

ד"ר דגנית פייקובסקי מתמחה ביחסים בינלאומיים, אסטרטגיה ומדיניות חלל. ד"ר פייקובסקי היא עמיתה בסדנת יובל נאמן למדע טכנולוגיה וביטחון, ומלמדת בתוכנית לתואר שני בלימודי ביטחון באוניברסיטת תל אביב. בין השנים 2010-2012 שימשה מנהלת אקדמית בסדנה. ד"ר פייקובסקי משמשת כיועצת בנושא מדיניות מו"פ בחלל למועצה הלאומית למחקר ופיתוח וכמרכזת הוועדה הלאומית בנושא זה. כמוכן, דגנית היא עמיתת מחקר במכון למדיניות חלל באוניברסיטת ג'ורג' וושינגטון בארה"ב. "למדינת ישראל תוכנית חלל מצליחה ורבת שנים, שמושגת בעיקרה על השקעותיה של ישראל בתחום הביטחון. בשנה האחרונה, החלה סוכנות החלל של ישראל במימוש תוכנית חלל חדשה ששמה את הדגש על פעילות אזרחית שמטרתה לקדם מחקר ופיתוח במוסדות המחקר האקדמיים ובתעשייה, לייצר שיתופי פעולה בינלאומיים ולהוות השראה לדור הצעיר לראות עתידו במדע ובטכנולוגיה. ישראל לא צריכה לחקות את סין ובוודאי שלא להקים תוכנית מאוישת. אך מה בכל זאת יכולה מדינה קטנה כישראל ללמוד מתוכנית החלל של סין? אפשר ללמוד שאפשר וראוי להצדיק השקעת משאבים לאומיים במדע ובטכנולוגיה גם אם התועלת הנגזרת מכך אינה ישירה ומיידית או שאינה נוגעת להתעצמות צבאית. להישגים מדעיים וטכנולוגיים יש חשיבות רבה מאחר ואנו חיים בעולם בו זה הביטוי להצלחתה של מדינה המהווה כוח משיכה לשיתופי פעולה ולהשקעות חוזרות" (פייקובסקי, 2014).

קריאת חובה:

- דגנית פייקובסקי (27/01/2014) מה כדאי ללמוד מתוכנית החלל של סין? בתוך *Ynet*.
- Israel, I. B., & Paikowsky, D. (July 04, 2017). The Iron Wall Logic of Israel's Space Programme. *Survival*, 59, 4, 151-166.
- Paikowsky, D. (2017). *The Power of the Space Club*. Cambridge (Introduction + Chapter 2).

מומלץ:

- ראיון עם ד"ר דגנית פייקובסקי, עמיתה בסדנת יובל נאמן למדע, טכנולוגיה וביטחון על מדיניות וביטחון חלל, הקישורית [כאן](#).
- דגנית פייקובסקי (27/10/2016) נשים בחלל, הקישורית [כאן](#).

6. עבודה במהלך הלימודים – ד"ר נועם גרובר (23/04/2018)

"את ההישגים הנמוכים ואי השוויון בקרב תלמידי ישראל ניתן, מצד אחד, לייחס לרמת הפיתוח הכלכלי הנמוכה והפערים החברתיים הגדולים בחברה הישראלית ביחס למרבית המדינות המפותחות. מצד שני, סביר כי הבעיות במערכת החינוך הישראלית הן בין הגורמים המובילים למצב זה. לפיכך, שיפור באיכותה של מערכת החינוך הוא כלי מרכזי ליצירת שינוי כלכלי-חברתי. לצורך השגת מטרה זו יש לשים דגש על החולשה הברורה של מערכת החינוך הישראלית יחסית לעולם המפותח: חינוך לקשב ומשמעת. במקביל, יש לפעול לשיפור מעמד המורה ולמשיכת כוח אדם איכותי למקצוע. הקטנת כיתות הלימוד, כאמצעי משני, עשויה לתרום ליעדים המרכזיים של שיפור המשמעת ומשיכת מורים איכותיים" (נועם גרובר 2017).

קריאת חובה:

- OECD (2016), "How much do tertiary students pay and what public support do they receive?", *Education Indicators in Focus*, No. 41, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/5jlz9zk830hf-en>.
- Barr, Nicholas (2004) *Higher Education Funding*. Oxford Review of Economic Policy, 20 (2). pp. 264-283.
- Johnstone, D. Bruce (2015) *Financing American Higher Education: Reconciling Financial Viability and Student Affordability*, in *The American University in the 21st Century: Social, Political, and Economic Challenges*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2001.

קריאה מומלצת:

- נועם גרובר (2017) גורמים להישגים הנמוכים של תלמידי ישראל, בתוך מחקרי שורש.

7. מדיניות האכיפה בישראל: אתגרים – פרופ' מיכל טמיר (30/04/2018)

"אכיפה סלקטיבית עניינה מצב שבו למרות השוויון לכאורה של חוקים או תקנות ניטרליים, אכיפת החיקוק היא מפלה, כתוצאה מפגמים שונים בשיקולי הדעת המביאים לכך שרק פרטים המשתייכים לכמה קבוצות של מפרי החוק מועמדים לדיון, או בשל בכך שיש מדיניות שונה של אכיפה המותנית בשיוך או בזהות המפר" (מיכל טמיר, 2008, עמ' 29). בהרצאה זו נדון באתגרים העומדים בפני מדיניות האכיפה בישראל.

קריאת חובה:

- טמיר, מיכל (2010) על רשלנות ועל כוונה להפלול: היבטים ייחודיים לאכיפה, בתוך מחקרי משפט כו, 1 (תשע) 217-257

קריאה מומלצת:

- טמיר, מיכל (2010) אכיפה סלקטיבית, הוצאת נבו, תשס"ה
- Tamir, M. (2006) "Public Law as a Whole and Normative Duality: Reclaiming Administrative Insights in Enforcement Review", in *Texas Journal on Civil Liberties and Civil Rights* 43-99.
- Tamir, M. (2009) "Racial Profiling Who is the Executioner and Does He Have a

Face?" *Texas Hispanic Journal of Law and Policy* 15: 71-91.

מושגים לבחינה

- ❖ אכיפה סלקטיבית (Selective Enforcement)
- ❖ שיקול דעת - פגמים בשיקול הדעת
- ❖ כוונה להפלות
- ❖ אכיפה מדגמית
- ❖ אכיפה רנדומלית
- ❖ הגנה מן הצדק

8. **07/05/2018** מדיניות האנרגיה בישראל: המאבק הציבורי להגדלת הכנסות הממשלה מהגז הטבעי – מר אמנון פורטוגלי

בשל חשיבות עתודות הגז שנתגלו לאחרונה לעתיד החברה והמשק הישראלי, עולות תביעות חוזרות ונשנות מטעם גופים שונים שמטרתן להבטיח שמשאבים מוגבלים אלה ינוצלו באופן שיביא למיקסום רווחי הציבור הישראלי ויתרמו ליחסי החוץ של ישראל. לפיכך, ממשלת ישראל נדרשת לקבוע מהי ההקצאה האופטימאלית של משאב נדיר זה מחד, ולהבטיח את יעילות משק הגז הטבעי והאנרגיה, לעודד ולהמריץ פיתוח שדות חדשים ולהסדיר תחרות בין הספקים בשוק מאידך. בהרצאה זו נדון בסוגיות המצוינות לעיל ועולות בהקשר לסוגיה.

קריאת חובה:

- פורטוגלי, אמנון (2010) הצורך במדיניות אנרגיה חכמה – איך להימנע מ'המחלה ההולנדית', *העוקץ* (14/02/2010).
- פורטוגלי, אמנון (2010) יש לגבות 80% מס על הרווחים בקידוחי הגז, בתוך *The Marker* (03/05/2010).

קריאה מומלצת:

- חוק מיסוי רווחי נפט, התשע"א 2011, כנסת ישראל
- ניב, רונן (2013) המדיניות בנוגע לשימוש במשאבי הגז הטבעי בישראל, הכנסת, מרכז המחקר והמידע
- Bryant, Christa and Joshua Mitnick, (2014) Can Israel's Natural Gas Reserves Pump Up Regional Peace?, *The Christian Science Monitor*
- Ross, M. (2012). *The Oil Curse: How Petroleum Wealth Shapes The Development of Nations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

מושגים לבחינה:

- ❖ "המחלה ההולנדית"
- ❖ "פורום פעולה אזרחית"
- ❖ "מדיניות המיסוי, התמלוגים והאגרות בישראל"
- ❖ "וועדת ששינסקי והמלצותיה"
- ❖ "תיקון חוק הנפט מ-1952"
- ❖ "מדיניות המיסוי 20:80"
- ❖ "קללת המשאב" (The Oil Curse)

9. (14/05/2018) מנהיגות פוליטית – הלכה למעשה – ד"ר אורית גלילי צוקר

ד"ר אורית גלילי-צוקר שימשה עד סוף שנות התשעים כעיתונאית ועורכת בכירה בעיתון "הארץ". אז פנתה לאקדמיה ועשתה במסגרתה מלאכת השלמה מקיפה לעיגון הידע התיאורטי והרחבתו. תחילה בעבודת המחקר בה חקרה את המנהיגות הפוליטית, התקשורת הפוליטית והמשטרים הדמוקרטיים (העבודה יצאה לאור ב-2004 בספרה "הטל-פוליטיקאים: מנהיגות פוליטית חדשה במערב ובישראל. תל אביב: רמות, אוניברסיטת תל אביב). לאחר מכן החלה לעסוק בשינויים המואצים המתחוללים במקצוע העיתונות ומעמדו, בעבודת העיתונאים לסוגיהם, בתפקיד שיש לתקשורת בזירה המדינתית והגלובלית ובמוצר המוגמר המוגש לצרכני התקשורת. בשיעור זה תציג ד"ר גלילי-צוקר את ממצאי מחקרה.

קריאת חובה:

- Garzia, D. (2011). The personalization of politics in Western democracies: Causes and consequences on leader-follower relationships. *The Leadership Quarterly*, 22(4), 697-709.
- Cronin, T. E. (2008). "All the world's a stage..." acting and the art of political leadership. *The Leadership Quarterly*, 19(4), 459-468.

קריאה מומלצת:

- גלילי, אורית (2008) פוליטיקה תקשורתית בת זמננו: אזרחות מקוונת, רמות.
- גלילי, אורית (2015) לא עוד פרזנטור, בהארץ.

מושגים לבחינה:

- ❖ כל העולם – במה
- ❖ פרסונליזציה של פוליטיקה
- ❖ פוליטיקה תקשורתית ואזרחות מקוונת
- ❖ בנימין נתניהו – לא עוד פרזנטור

10. (22/05/2018) אתגרי המדיניות הציבורית ברגולציית מדיה: בין חופש הביטוי

והאינטרס הציבורי – עו"ד אסף וינר

אמצעי תקשורת ההמונים או 'המדיה' – כגון ערוצי טלוויזיה, רשתות חברתיות באינטרנט וגופי תוכן מקוונים נוספים – מהווים כיום את הזירה המרכזית בה מתנהל השיח הציבורי, על שלל היבטיו החברתיים-פוליטיים-תרבותיים. במקביל, גופי המדיה כפופים לרגולציה מדינתית רחבה, המסדירה את פעולתם באופן רחב ועמוק. ההרצאה הנוכחית תעסוק בהיבטים הפוליטיים והמשפטיים של אסדרת מדיה, תוך בחינה רב-תחומית של המתח בין חירות הביטוי ובין הבטחה של ערכים דמוקרטיים-ליברליים אחרים, במסגרת עיצוב המדיניות הציבורית בתחום התקשורת. בין היתר, ייבחן שיח ההצדקות לקיומה של התערבות מדינתית בתחום המדיה, פרדיגמת 'האינטרס הציבורי' המנחה את גיבוש והפעלת המדיניות הציבורית בענף זה, והאתגרים הפוליטיים וחברתיים העכשוויים העומדים בפני מעצבי המדיניות.

קריאת חובה:

- יזהר טל דינה עברי-עומר (2009) הרגולציה של שירותי התקשורת האלקטרונית בישראל הצורך בהקמת רשות תקשורת, מחקר מדיניות 76, ירושלים, תש"ע, עמודים

1-57
קריאה מומלצת:

- אסדרת מדיה - המכון לחקר מדיה חדשים, חברה ופוליטיקה.
- רגולציה – מה, איפה ומתי? מבט תאורטי ומשווה, המכון הישראלי לדמוקרטיה.

11. (28/05/2018) **מדיניות החינוך בישראל: מה אפשר להשיג? – פרופ' יולי תמיר**

"אין בספר זה מרשם פלאים לתיקון החינוך או החברה בישראל, אבל יש כאן מבט מפוכח וכאוב על נושאים כמו צדק, שוויון, הפרטה ולימודי ליבה, ובחינה של הפער בין הרצון הכללי לשפר את החינוך בישראל לבין רצונו הפרטי של כל אזרח לדאוג לעצמו ולילדיו – גם על חשבון אחרים. בעולם כל כך תחרותי, הרצון להבטיח חינוך טוב יותר לכולם מתנגש עם הרצון לנצח את כולם, ובהתנגשות זו טמון חלק ניכר מחוסר היכולת לצמצם פערים ולהבטיח שוויון הזדמנויות. חינוך נע במהלכים אטיים וחסרי הוד, פירותיו מבשילים בהדרגה והשפעתו מצטברת וניכרת רק לאחר שנים רבות. היחס בין ההשקעה לתוצאה הוא כמעט תמיד מקור לאכזבה, ובכל זאת – הערגה לשינוי גואל אינה מרפה מאיתנו והציבור ממשיך לחפש אחר התמורה הגדולה. במי מפחד משוויון בוחנת פרופ' יולי תמיר את הקשר בין הצלחה לכישלון באורח חדשני הקורא תיגר על חלק מהחשיבה החברתית שלנו ועל הנחות היסוד הפוליטיות והארגוניות שאנו אווזים בהן. בבחירות וביסודיות, תוך מחשבה רחבה ומעמיקה על הקשרים שבין מסגרות החינוך המוסדרות לבין תהליכים פוליטיים – מקומיים וגלובליים – גורסת פרופ' תמיר כי חלק נכבד מהקשיים החינוכיים שישראל מתמודדת איתם כיום אינו נובע מצעדים שגויים או משחיתות שלטונית, אלא דווקא מהצלחות" (ידיעות ספרים, 2015).

קריאת חובה:

- יולי תמיר (2015) *מי מפחד משוויון? על חינוך וחברה בישראל*, משכל (פרק מבוא; פרק 1; ופרק סיכום)

קריאת מומלצת:

- Tamir, Yuli (2011) *Staying In Control; Or, What Do We Really Want Public Education To Achieve? Educational Theory*, Volume 61, Issue 4.
- Tamir, Yuli (1992) *Democracy, Nationalism and Education? Educational Philosophy and Theory*, Volume 24, Issue 1, pages 17–27.
- Tamir, Yuli (1995). *Liberal Nationalism*, Princeton, N.J.: Princeton University Press.

מושגים לבחינה

- ❖ אחריות מוארת
- ❖ הסללה בחינוך
- ❖ פערים בחינוך
- ❖ מעמד המורה בישראל
- ❖ חינוך לאזרחות
- ❖ לאומיות ליברלית

12. (04/06/2018) איך להכשיר את מנהיגי הקהילות השונות בישראל לחיבורים פורצי דרך ביניהן? מר רועי מקלר

קו לאב היא יוזמת הדגל של הפדרציה בישראל שנוסדה בשנת 2015 ומאז מאיצה חיבורים פורצי דרך בין בעלי השפעה מקהילות שונות להובלת שינוי עומק יחד. בשנתיים האחרונות, החממה פיתחה כתריסר יוזמות חברתיות שזכו לליווי מנהיגות הפדרציה בניו יורק, ובחלק מהמקרים גם למימון בהיקף מצטבר מעל מיליון ש"ח. רועי מקלר, יזם חברתי שהיום מכהן כראש החממה לחדשנות חברתית. "רועי הצטרף לשורות הפדרציה ב-15 במאי ועכשיו, הגיע לניו יורק לעמוד לצד 18 העמיתים שלנו להציג עבודה אינטנסיבית שערכו בשנה האחרונה". רועי מקלר מספר ל *YNET* שהחזון היה בהבנה ובהכרה בכך שהסעעים החברתיים בישראל גדלים. "רצינו לייצר חממה לקידום פריצות דרך חברתיות כאשר משתתפי החממה יהיו מובילים חברתיים מכל החברות שבישראל. הכנו קולאז' שכלל 18 מנהיגים חברתיים אשר נבחרו בתהליך מיון משותף בישראל ובניו יורק. יש לנו מנהיגים ערבים, בדואים, חרדים, קיבוצניקים, אתיופים ונציגים מכל קבוצות האוכלוסייה".

קריאת חובה:

- רועי מקלר (19/11/2012) הקושי בניהול במגזר הציבורי, בתוך מיכל חמו-לוטן, הקישורית - [כאן](#).
- רועי מקלר (24/07/2011) הדרך לפתרון: שיקום מועצת מקרקעי ישראל, בתוך גלובס. הקישורית - [כאן](#).
- קרי רובינשטיין (17/06/2016) מנהיגים עושים באהבה, בתוך *YNET*, הקישורית - [כאן](#).

קריאה מומלצת:

- האתר של קו-לאב, הקישורית - [כאן](#).

מושגים לבחינה:

- ❖ הארגון הלומד
- ❖ תחרות במגזר ציבורי
- ❖ למידה במגזר ציבורי

13. (11/06/2018) השכלה גבוהה בישראל - מה ניתן לשפר?

דוח ועדת שוחט משנת 2007 סימן את קו פרשת המים בין "העשור האבוד" בתחילת שנות ה-2000 לבין התכניות הרב-שנתיות שבמסגרתן פועלת מערכת ההשכלה הגבוהה מאז 2010. ההשכלה הגבוהה אחראית לחלק גדול מהפיתוחים המדעיים והטכנולוגיים המשפיעים על עולמנו, עולם שבו שינוי הינו כמעט הדבר היחיד הוודאי. היא שותפה בכירה במיצוי ההון האנושי של ישראל ובשמירת יתרונה היחסי. יחד עם זאת, תהליכים בהשכלה גבוהה אורכים שנים רבות: החל מתכנון, דרך תהליכי אישור פנימיים וחיצוניים, המשך בביצוע ארוך (למשל: תכנית לימודים נמשכת 3 או 4 שנים לפחות), וכלה בבקרה על התוצאות. איך אם כך, הייתם מתייחסים לשאלות של מצוינות מול נגישות? של מחקר מול הוראה? למערכת האיזונים בין אוניברסיטאות ומכללות? להגדלת ההשתתפות של חרדים וערבים בהשכלה הגבוהה? האם גם במחיר של לימודים בהפרדה בין גברים ונשים? להגדלת שיעור הסטודנטים הבינלאומיים הלומדים בישראל או להתמקדות ב"עניי עירנו"? להזדמנויות, או אולי לאיזונים, של למידה מקוונת שאולי תתפוס מקום מרכזי בלימודים האקדמיים? בהרצאה זו נעסוק בסוגיות מרכזיות בעיצוב מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל. ננסה לראות שפיתרונות מערכתיים אינם נמצאים בקצוות, אלא במערכת של איזונים שבה

מוסדות שונות מוצאים את ביטויים. ובעיקר נטען שגם כאן "סוף מעשה במחשבה תחילה", ושהמחשבה הזו קוראת לדיון ציבורי ולבחינה משותפת עם כל בעלי העניין של כל בעלי העניין.

קריאת חובה:

- דו"ח הוועדה לבחינה מערכת השכלה גבוהה בישראל (2007), המועצה להשכלה גבוהה, עמודים 9-51. (באתר)
- מערכת השכלה גבוהה בישראל (2016) הועדה לתכנון ולתקצוב, המועצה להשכלה גבוהה, עמודים 17-69. (באתר)
- המועצה להשכלה גבוהה (2016) התכנית הרב-שנתית לשילוב חרדים באקדמיה, הקישורית [כאן](#) (גם באתר).
- המועצה להשכלה גבוהה (2016) הרחבת הנגישות לחברה הערבית, הדרונית והצ'רקסית, הקישורית [כאן](#) (גם באתר).
- ליאת מעוז (2016) בינלאומיות בהשכלה גבוהה: סטודנטים בינלאומיים בישראל הצעה לעקרונות מדיניות, המועצה להשכלה גבוהה הקישורית [כאן](#) (גם באתר) עמודים 2-16.

קריאה מומלצת:

- חוק המועצה להשכלה גבוהה, תשי"ח 1958 (באתר)
- דו"ח הוועדה להסדרת המשילות של מערכת ההשכלה הגבוהה (2014) ירושלים.
- אתר אינטרנט, Education at Glance OECD, הקישורית [כאן](#).

מושגים לבחינה:

- ❖ לימודים לחרדים בהפרדה: בעד ונגד
- ❖ העדפה מתקנת לחברה הערבית
- ❖ תמיכה בסטודנטים בינלאומיים: בעד ונגד

*****הרצאה נוספת: האם לתת אוטונומיה למיעוטים אתניים? ד"ר יבגני קלאובר**

נדמה כי אין חולק על כך שהמיעוט האתני במדינות פוסט-סובייטיות מהווה קבוצת מיעוט בעלת סממנים ייחודיים מבחינת שפה, תרבות, מורשת, דת ולאום. בעשורים האחרונים, תביעתו של המיעוט של דוברי רוסית לשוויון זכויות במרחב הפוסט-סובייטי אינה מוגבלת למישור הזכויות האישיות בלבד, אלא מתרחבת גם למישור הזכויות הפוליטיות. כך נשמעות דרישותיו של המיעוט של דוברי רוסית באוקראינה, קזחסטן ומדינות הבלטיות להכרה עקרונית בו מטעם המדינה כמיעוט לאומי ייחודי, ותביעה מהשלטון להעניק לו אוטונומיה פוליטית ושלטון עצמי בהיבטים רבים של החיים הכלכליים. אך המדינות החדשות במרחב הפוסט-סובייטי מהססות להכיר באופן מוצהר ומחייב מבחינה פוליטית במיעוט הרוסי כמיעוט לאומי, הזכאי לזכויות קיבוציות. ויכוחים אלא לא פעם עולים מדרגה ונגמרים במלחמות אזרחים. מהי הפרקטיקה המדינית המועדפת, אותה צריכים לאמץ משטרים פוסט-סובייטיים, על מנת לשמר יציבות? כיצד התיאוריה של הלאומיות מסייעת לנו להגיע למסקנות אלה?

קריאת חובה:

- Evgeni Klauber (2011) On South Sudan: Ethnic Minorities and Political Autonomy, in *The 972 Magazine*.
- Cornell, Svante E. Autonomy as a Source of Conflict: Caucasian Conflicts in Theoretical Perspective, *World Politics*, Volume 54, Number 2, January 2002, pp. 245-276

קריאה מומלצת:

- Laitin, D. D. (2001). Secessionist Rebellion in the Former Soviet Union, in *Comparative Political Studies*, 34(8), 839- 861.

מושגים לבחינה:

- ❖ אוטונומיה תרבותית
- ❖ אוטונומיה פוליטית
- ❖ משאב ארגוני
- ❖ מקרים הכי דומים
- ❖ המצאת אומות
- ❖ מוסדות וקבוצות אתניות